ЧЫЛА ЭЛЛАСЕ ПРОЛЕТАРИИ-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Ленин-Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

ЯМДЕ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

ГАЗЕТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр.
пел ийлан 1 т. 8 ыр.

1938 ий
10
ИЮЛЬ
№ 33

ОТРЯДЛАН ИДАЛЫК МУЧКО ПАШАМ ЫШТЫМАН

МЕМНАН ЖАПНА КУЗЕ ЭРТА

Пионер отрядлан идалык мучко пашам ыштыман. Садланак пионер-шамычын каникулыш каймекыштак отрядной сборышто кеҥеж каныме жапым сайын эртарыме верген каҥашышна. Туштак идалык мучко пашам ышташ манын ойлышна. Мый эре план почеш пашам ыштем. Тыге паша сай кая. Отрядыште 25 пионер уло. Кеҥеж жаплан 18 йоча-шамыч пионерыш пуреныт. Ме каникул тӱҥалмекак тӱрлӧ модыш дене организованне модаш тӱҥална. Киношко, чодрашке миенна. Чодраште гербарийым, коллекцийым поген улына. Экскурсий дене музейыш, пионер пӧртыш коштынна. Тиде пионер-шамычлан пеш келшен.

РСФСР ден Марий АССР Верховный Советыш сайлыме кечын колхозник-шамычлан художественный постановкым шындыме. Яра жап годым иктыш чумырген тӧрлӧ мурым тунемына. Коллективне танцоватлашыже могай сай!

Пионер ден школьник-шамыч шке ешыштлан, тугак массе коклаште газетым, сылне литературым лудыт. Колхозник-шамычлан Н. Островскийын „Как закалялась сталь" романже путырак чот келшен.

Пашана сай кая гынат, ик ситыдымаш уло. Физкультурный площадкына йӧнан верыште огыл. Тиде шотышто колхоз правленийыште ойлена гынат, нимогай полыш уке. Тиде кечылаште спорт площадкым сай вереш ышташак шонена.

Гущина М.

Гомзовский ялысе пионер отряд вожатый, Йошкар-Ола район.

Отряд кеҥеж коч пашам ышта

Семеновский детдом пеленсе пионер отрядыште (Йошкар-Ола район) 12 пионер уло. Отряд кӱрылтде пашам ышта. Вет кеҥежым отрядлан паша ышташыже эн мотор жап. Пионер-шамыч экскурсий дене Васильсурскыш, Йошкар-Ола музейыш миеныт. Пионер отряд вий дене колхозник-шамычлан сылне постановкым ятыр кана шынденыт. Кызыт пограничник-шамычын илышышт гыч ик спектакльым ямдылат. Хоровой кружок, струнный оркестр пашам сай ыштат. Лишыл жапыште Йошкар-Ола радиостанций гыч выступатлена.

Э. П.

XVII ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНЫЙ КОНФЕРЕНЦИЙ

7 июльышто 6 час кастене Марий АССР Верховный Совет заседаний залеш XVII Марийский Областной партийный конференций почылто.

Конференцийым ВКП(б) марий обкомын первой секретарь обязанностьым шуктышо Архипов йолташ почын.

Президиумым сайлымек ВКП(б) Марийский Областной комитетын пашаже нерген В. М. Архипов йолташ докладым ыштен.

8 июльышто эр заседаний ВКП(б) Обком ревизионный комиссий председатель Сизов йолташын отчетный докладше дене почылтын.

„Таир" лагерьыште каныше пионер-шамыч пуш дене коштыт.

6 июль. Таче Какшан энгерын шола вел серыштыже — кумда, тӧр олыкыштӧ йоча-шамычын йӱкышт поснак чот шергылтеш. Нуно тушто модыт, воштылыт, куштат, мурат. Тиде—Йошкар-Оласе пионер-шамыч костер эртараш погыненыт.

Кече шинчын, жап 9 час. ВЛКСМ Горкомын пионер отдел вуйлатышыже Никитина йолташ пионер-шамыч ончык лектеш:

— Шерге йоча-шамыч! Марий АССР Верховный Советыш депутат-шамыч дене вашлийме лӱмеш эртарыме первой костернам почмашеш шотлена!—ойла тудо.

Мут Марий АССР Верховный Советын депутатше орденоносец Беляев Андрей Ивановичлан пуалтеш. Тудо мемнан элысе йоча-шамычын пиялан илышышт нерген ойла.

Варажым мутым СССР Верховный Советын депутатше Капитолина Михайловна Кельбедина йолташ налеш. Тудын почеш кок пионерке шамыч — Дмитриева ден Овсянникова „Яблочком" танцоватлышт.

Никитина ойла:

— Йоча-шамыч! Сталин йолташлан письмам колташ манме ой дене келшеда мо?

Но тидыжым колменге йоча-шамыч пеш чот совым кыраш тӱҥальыч, „Ура" кычкырат. Коряково пелэ кыдалаш школын 7-ше классыштыже тунемше Штейнгруд Сара Сталин йолташлан возымо писмам лудеш. Костер пытышаш велеш тӱшкан танцоватлат, вара костерым, Никитина йолташ, петырмылан увертара.

Йоча-шамыч тӱшка дене мӧҥгышт кэяш тӱҥальыч. Нунын чот куанышме шӱмышт гыч йӱк лектеш:

—Йӱлӧ, костер!..

Федотов Йыван.

Кельбедина йолташын ойлымыжо гыч

Кужу, йӱштӧ теле этрен кайыш, чевер кеҥеж толын шуо. Темдан тунемме ийдат пытен. Кызыт ятыр йочашт

лагерьлаште, санаторийлаште, каныме пӧртлаште канат. Шукышт жапым мӧҥгыштак эртарат.

Но мый кызыт утларакшым тидын верген огыл, а СССР Верховный Советын первой сессийыштыже лийме нерген ойлынем.

Лач куд часлан Сталин йолташ трибуныш лекте. Тунам ме пеш чот, кужу жап совым кырышна.

Сессий годым 50 пионер-шамычым трибун дек кӱзыктышт. Нуно шкешт мурат, а шинчашт Сталиным ончат. Сталин йолташ веселан воштылын, уло шӱм дене йӧратен йоча-шамычым ончен.

Шерге Иосиф Виссарионович!

Сталин йолташлан колтымо письма гыч

Мемнан родной йӧратыме ачана, учитель, чыла тӱнясе шемер-шамычын вождьшо Сталин йолташ!

Ме Йошкар-Оласе пионер ден школьник-шамыч тунемме ийым чаплын пытарыме да кеҥеж каникулын тӱҥалмыже лӱмеш эртарыме костерыш погынен улына.

Мемнан тунемме ий мучаш тений исторический кече дене—РСФСР ден Марий АССР Верховный Советыш сайлыме кече дене ик жапеш тольо. Мемнан ачана, авана, акана, изана-шамыч республикысе чыла шемер-шамыч дене пырля куанен да ик гае шке йӱкыштым беспартийный ден коммунист-шамычын шалаташ лийдыме Сталинский блоклан пуэныт.

Мемнан ачана, авана, акана, изана-шамыч да чумыр марий калык йӧратымаш да гардость дене мемнан республикын Верховный Советыш первой кандидатлан—тыланет, родной Сталин, да тыйын соратникетлан — Советский правительствын главажлан Молотов йолташлан йӱкым пуэныт.

Ме кеҥеж каникулым организованне да культурно эртарен, школьный занятийлан у вий ден энергийым погена, шкенан школыш миен, лач „отличе" да „хорошо" отметке дене тунемаш тӱҥалына.

Тау, родной Сталин йолташ, мемнан пиялан да весела илышым пуметлан!

Костерыш погынышо пионер-шамыч.

Беляев А. И. йолташын ойлымыжо гыч

Йоча-шамыч! Те тӱняште энниялан, эрыкан элыште —СССР Ушемыште иледа. Те тӱняште эн пиялан улыда.

Мемнан элыште Совет правительстве, коммунистический партий да Сталин йолташ йоча верч чот тыршат. Те социалистический обществын ончыклык строительже улыда.

А ожно илыш нелэ ыле. Тунам йоча-шамычлан тунемаш йӧсӧ лийын. Нужналык изинекак катыш кинде верч паша ышташ колтен. Кулак, помещик, фабрикант-шамычлан ме кече мучко пашам ыштена ыле.

Тыгай илышым ме пашазе ден йорло кресаньык-шамыч иктеш ушнен сӱмырал шуышна, властьым шке кидышкына нална. Коло ий ынде Совет калык эрык илыш дене ила.

ЮНЫЙ ОПЫТНИК-ШАМЫЧ

Росчеслав Васьковский

РОСЧЕСЛАВЫН ИНТЕРЕСНЫЙ ПАШАЖЕ

Пионер Росчеслав Васьковский тений Йошкар-Оласе 6-шо №-ан школын 8-ше классшым пытарен. Школышто тудо отличник велэ огыл, тугак пеш сай общественниклан шотлалтеш.

Кызыт Росчеславын чумыр яра жапше пасуэш эрта. Пионер пӧртын опытный участкыштыже тудо 7 тӱрлӧ люпиным ончен кушта. Тудын ыштыме пашаже пеш интересный да пеш кӱлешан. Моло климатеш сайын шочшо ужар уянгдышым тудо мемнан климат декат йӧндарнеже. Люпиным сайын о н ч е н кушта да налме результатшым, августышто эрта ралтшаш пӱтынь ушемысе ял озанлык выставкеш ончыктен пунеже. Кызыт Росчеслав выставкыш каяшлан кандидатлан шотлалтеш.

Росчеслав Васьковскийын тыршыме пашаже чумыр Марий республикысе пионер - шамычлан чапле пример лийын шога. Тудо раш пала: изи паша гыч кугу лиеш. Элыште шурно лектышым кугемдышашлан тыгай опыт ыштымашын кӱлешлыкше висаш лийдыме кугу.

И. Александров

У СОРТ ШЫДАҤЫМ ОНЧЕН КУШТЕМ

Совет элна пеш кумда, пеш поян. Тиде поянлыкым калык ышке чумырен. Мемнан элыште шурно лектыш ий гыч ийыш эре нӧлталтын шога. Тиде—пасу пашаш агрономический мероприятийым эре кумданрак пуртен шогымын результатше.

Боря Бабушкин

Советский агроном-шамыч, чумыр тӱнян палыме кугу учоный Лысенко гай профессор, академик - шамыч ий йыда тӱрлӧ сорт шурным луктын шогат. Нуно ш о к ш о вереш гына шочшо шурным йӱдвелышкылат шӱкат, климат дене йӧндарат. Кугу учоный шамычын пашаштышт йоча-шамычат полышым пуэн шогат. Кугу учоный-шамыч йоча-шамычым тӱрлӧ опытничество пашаш шупшыт. Нуно палат: советский йоча-шамыч коклаште кугу учоный лийшаш-шамыч шукын улыт. Мемнан элым кечын пойдарен шогышаш верч кугу учоный-шамыч уло вийышт дене пашам ыштат.

Йоча - шамыч коклаште опытничество шарлымаш мыйымат интересный пашаш тарватыш. Мый Йошкар-Оласе пионер пӧртын опытный участкыштыже у сорт шыдаҥым ончен куштем. Нуным тӱрлӧ семын ӱденам, тӱрлӧ ӱяҥдыш дене ӱяҥдем. Кече йыда куштыра шудым кӱрам. Икмут дене ойлаш, мо кӱлеш, чыла ышташ тыршем. Кызыт мый пӱтынь ушемысе ял озанлык выставкыш к а я ш л а н кандидат улам. Опыт пашам пеш йӧратем. Тидын дене мый шкенан чапле родиналан пайдале пашам ыштем.

Пионер **Боря Бабушкин.**
Йошкар-Оласе 6-шо №-ан школышто тунемше.

ЮНЫЙ ОПЫТНИК-ШАМЫЧЫН ПАШАШТ

Мемнан йоча-шамыч сайын да отлично тунемме дене гына огыт серлаге. Нуно тыгак 7-8 миллиард пуд шурно пырчым налшаш верч, вольык ашнымашым саемдышаш верч кучедалмаштат активне полшен шогат.

1 августышто Москва олаш всесоюзный ял озанлык выставке почылтеш. Пионер-шамыч тидым пеш раш палат. Нуно ял озанлык выставкыште ончыкташлан у сорт шурным, породистый вольыкым ончен куштат, ял озанлык машинын модельжым ыштылыт, молат. Тиде пашашке Йошкар-Оласе пионер-шамычат виян пижыныт.

Воробьева Миля ден Голичникова Лида мемнан условийыште порсыным налаш задачым шынденыт. Садлан нуно кызыт шуко порсыным пуэн кертше щелкопрядный шукшым ашнаш пижыныт.

Бабушкин Боря шыдаҥ ден пырей гыч налме гибридым ямдыла. Шушаш ийыште тудын колхозшо у сорт шыдаҥым ӱдаш, тӱҥалеш. Орлов Алеша выставкыш шкенжын ончен куштымо кроликшым наҥгайнеже. Васьковский Слава 4 сорт люпин гыч кугу урожайым налшаш верч кучедалеш.

Выставкылан ямдылалтмаш юный опытник-шамычым пеш кугун интересоватлен. Нуно ял озанлык выставкым могай гынат сай пӧлӧк дене вашлияш тыршат. Попова Люся ден Винцовская Вера мемнан республикысе условийыште апельсиным, лимоным куштыш задачым шынденыт. Первой пашаштым ужын ӱшанаш лиеш: нуно шке задачыштым сайын шуктат, ончыко лимон ден апельсин колхозник-шамычынат йӧратыме саскашт лиеш. Мокосеева Надя мланде г р у ш ы м —топинамбурым кушта. Тудо топинамбурын кӱкшӱ урожайым да шергакан культур улмыжым колхозник - шамычлан ончыктен пунеже.

Васильева.

СОВЕТ УШЕМЫШТЕ

РСФСР Верховный Советын первой сессийже 15 июльышто лиеш

Всероссийский Центральный Исполнительный Комитет президиум РСФСР Конституцийын 39 статьяже почеш Российский Советский Федеративный Социалистический Республик Верховный Советын первой сессийжым 1938 ий 15 июльышто Москва олаш погаш пунчалын.

СЕВАСТОПОЛЬ—АРХАНГЕЛЬСК

Военный летчица-шамыч Осипенко, Ломако ден Раскован нигушак шичде чоҥештымышт

1938 ий 2 июльышто московский жап дене 4 шагатат 36 минутышто ик моторан „МП—1" гидросамолет дене военный летчица-шамыч старший лейтенант Полина Денисовна Осипенко, старший лейтенант Вера Федоровна Ломако да штурман-лейтенант Мария Михайловна Раскова Севастополь —Киев—Новгород—Архангельск маршрут дене нигушак шичде чоҥештыш тарванен каеныт.

15 шагатат 09 минутышто Осипенко йолташ Холмовский ерыш (Архангельск деч 15 километр югыштыла) пешсайын в о л е н шинчын.

2416 километр кутыш корным „МП—1" самолет 10 шагатат 33 минутышто, шагатыште 228 километр скорость дене эртен.

Советский летчица - шамыч Осипенко, Ломако ден Раскова шке ончыланышт шындыме задачым чаплын шуктеныт.

„Торпедо"-н футболистше-шамыч родинышкышт пӧртылыныт

3 июльышто советский „Торпедо" спортивный обществын футбольный командыже Францийысе Марсель олаште Барселонын (Испаний) сборный командыже дене модын. Матч 14:0 счет дене „Торпедо" командын сеҥымыж дене пытен.

5 июльышто торпедовец-шамыч Марсель гыч Парижыш каеныт. Нуно олам да тудын окраинжым онченыт. Футболист - шамыч изи гына парижский местечкыш пуреныт. Тушто ала кунам В. И. Ленин илен. Тудо пӧртеш пӧртылшӧ-шамыч пеледыш орашамычым коденыт.

8 июльышто „Торпедо"-н футболистше-шамыч Москош толыныт. 11 июльышто нуно СССР-ыште первой верыш лекташлан очередной матчыште модаш тӱҥалыт. Модыш Москошто, „Динамо" стадионышто лиеш.

Специальный школыш тунемаш налмаш

Москошто, Ленинградыште, Ростов - Донышто да Украиныште артиллерийский школ-шамычлан кадрым ямдылыше специальный школлашке погат.

Нине школлашке пелэ кыдалаш школым „отлично" да „сай" отметке дене тунем пытарыше рвезе-шамыч налалтыт.

Пытартыш жапыште специальный школлашке тунемаш п у р а ш л а н йодмаш шамыч пурат.

АРКТИКЫШТЕ ШОШО

Новая земля районышто Карский теҥыз, тугак Маточкин Шар пролив але марте ий дене леведалтын кият. Тӱтыра шога, но шошо шижалтеш. Курык тайылыште кийше лум пеш чот лева. Энгер-шамыч ташленыт. Шуко комбо ден лудо чоҥештен толыныт. Южо вере арктический пеледыш, шудо кояш, тӱҥалыныт.

Республиканский пионер пӧртысӧ фотолюбитель-шамыч фотоконкурслан ямдылалтыт.
Фото Зайцевын.

ЙОШКАР-ОЛАСЕ ЙОЧА САНАТОРИЙЫШТЕ

—Йошкар-Олаште санаторийым почмылан ынде индеш ий лиеш. Тушто кажне ийын 250—300 йоча-шамыч канат, шкеныштын тазалыкыштым пенгыдемдат. Индеш ий коклаште мемнан санаторий шуко тулык йочалан да шуко икшыван ава-шамычлан ятыр полышым пуэн,— манын санаторий вуйлатыше Евгения Исаковна Мафофис йолташ ойла.

Чынжымак тыште йоча-шамыч сай канат. Кочкаш сай пукшат, модаш тӱрлӧ модыш уло. Сылне ужар сад покшелне лудмо зал. Залыште рат дене ӱстембал-шамыч шинчат. Ӱстембалне тич сылне книга-шамыч. Йоча-шамыч нуным йӧратен лудыт. Теве Глушков Аркадий книга лудаш пеш йӧрата. Тудо 7 кече жапыште „Часы" книгам, Максим Горький нерген да моло книга-шамычымат лудын. Яра жапыште музыкым шокта.

—Мый санаторийыш толмекем нимогай музык дене шоктен ом мошто ыле, а тыште балалайке шокташ тунемынам, — манеш изи Аркадий. Чынак, Аркадий балалайке дене тӱрлӧ муро-шамычым шоктен мошта.

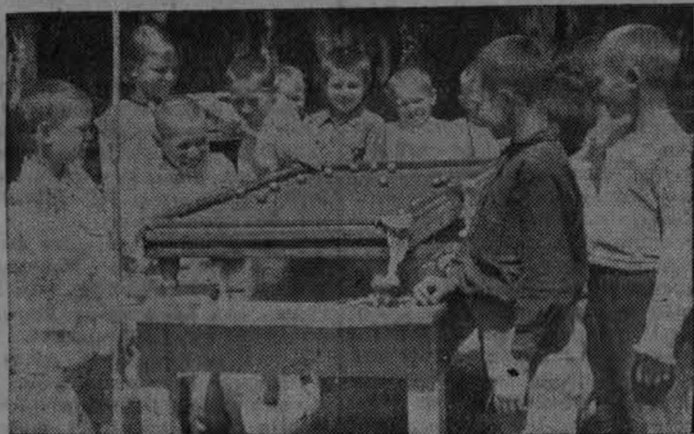
Ордыштырак олма сад коклаште Крушин Володя, Абрамов Витя да Григориева Люба биллиард дене модыт. Биллиард нунын йӧратыме модышышт.

Санаторийыште йоча-шамыч сайын канен шке тазалыкыштым пенгыдемдат. Первой сменыште каныше Сулиянова Лина тылзе жапыште 3 килограммлан ешаралтын.

Санаторий шуко икшыван ава-шамычланат кугу полышым пуа. Теве техслужащий Черкасован 7 йочаже уло. Тудын Мося ден Боряже ынде шымыше ий эре санаторийыште канат. Черкасова йолташ йоча-шамыч верч тыршыше мемнан йӧратыме Сталин йолташлан кугу таум каласа.

Мемнан элыште гына йоча-шамычлан чыла условийым ыштыме. Нунылан тунемаш, канаш, специальностым налаш кумда корным пуымо. Совет йоча верч мемнан коммунистический партий да Сталин йолташ тыршат.

Илян Япык.

Санаторийыште каныше йоча-шамыч биллиард дене модыт. (Фото Овечкинын).

„ТАИР" ЛАГЕРЬЫШТЕ МЫЙ КУЗЕ КАНЫШЫМ

Ӱмаште 5-ше классым похвальне грамота дене пытаренам. Теният чыла предмет денат „отлично" отметке дене тунемым. Отлично тунеммемлан школ ден пионер отряд Конганур пелэ кыдалаш школ гыч мыйым „Таир" лагерыш канаш колтышт. Мый пеш куанышым, могай пиял! Вет первой каная каем. 5 июньышто Йошкар-Ола гыч автомобиль дене „Таир" лагерыш кудална. „Таирыш" лишемына годым шийла йылгыжше ер мӱндырчак пеш сӧралын койо. Мемнам пеш сай вашлийыч. Мочаш пурымек мӱкш ей семын илаш тӱнална. Натуралист дене пырля экскурсий дене Кокшагыш, У таирыш, Окуневый озерыш миенна. Тушто тӱрлӧ насекомый-шамычым, растенийым погенна. Кишкым, шынгалым ужынам. Лагерьыште 6 отряд ыле. Мемнан 1 № отряд пашам эн сай ыштен. Линейкыш аккуратне коштна, дисциплине пенгыде ыле. Мый авиокружокышто тунемым. Ынде монгольфьерым, змеям ыштен моштем. Адак фото кружокышто тунемынам Сниматлыме правилым сайын шинчем. Яра годым волейбол, футбол, баскетбол, военный модыш денат модынна. 24 кечыште 3 килограммлан ешаралтынам. Татар, венгер йоча-шамыч дене пеш келшен илышна. БГТО значоклан южо вид дене нормым сдатленам. Ик манаш, пеш сай каненам.

Мӧнгӧ миймек у модышым организоватлем. Моделым ышташ шонем.

Казанцев Вӧдыр
Конганур пелэ кыдалаш школ, Кужэнер район.

Изи герой

А. ЯРЫГИН

Лудшо йолташ-шамыч!

Ме тачысе номыр гыч А. Ярыгинын „Изи герой" лӱман ойлымашыжым печатлаш тӱналына. Тиде ойлымашыште гражданский война жап ончыкталтеш. Ош гвардий ваштареш кучедалмаште 13 ияш тулык Ивукын герой улмыжым поснак келгын ончыктымо.

Лудшо-шамыч дек мемнан тыгай йодмашна уло: Тиде ойлымаш темдалан келша мо але ок келше? Тушто можо сай, можо осал? Тидын нерген шке шонымыдам редакцийыш возен колтыш йодына.

„Я. Л." редакций.

Ивук шарна: ача вӱр вузык кия, нелын шӱла, калыкын пытартыш кана онча. Тӱрвыжӧ „лып-лып" лиеш, но умша ок почылт, йӱк ок лек. Калык йӱк пуде шып шога, ала мом шонышыла коеш. Южыжо лӱдмыжӧ дене какарген, южыжо йошкарген. Пеш йошкаргышыла коктын койыт. Иктыже кӱжгӧ мушкыран, коя шӱрган, йошкар тувырым чиен, ӱмбачын жилетке, онгышто шӧртньӧ чеп кеча. Тиде—ялын „озаже" Тайлан Миклай. Пеленже салтак вургемым чийше ен, тидыже урятник.

Ача йыр ончале, чыланат палыме ен-шамыч улыт: теве Микалын Вӧдыр, тудын гаяк рожын тувыран, вара Семон Йыван, а теве .. Тайлан Миклай—йорло-шамычын вӱрыштым йӱшӧ. Уло шыде лекте, но логар гыч комыля ок воло, ойлаш ок пу... Шинча петырныш, калык ӧрмалген кайыш. „Чынак мо колен? Ала колен огыл?"—вуйышто тӱрлӧ шонымаш пӧртеш.

Уке колен огыл. Теве шинча почылто, Тайлан Миклай ден урятникым гуслен ончале, тӱрвӧ тарванале. Ындежым йӱк лекте:

—Те, айдеме вӱр йӱшӧ пире-шамыч! Уло вӱремым йӱнеда. Тый, Тайлан Миклай, вӱр йӱшӧ янлык дене иктак улат. Кум ий тарзетлан илышым, тунам лулегыш витармет ситен огыл, вуемак йомдарнет улмаш. Эргыч олмеш салтакыш колтышыч, сарыште ныл ий коштым. Ынде умылышым: сар тыланда гына йӧра. Те йорлын вӱржым йӱын шкендам пойдареда. Ӱдрамаш-шамычым орландареда, а ме темдан верч сарыште вӱрым йоктаре, шке гай йорло-шамычым пуштеде. Шылын тольым. Тидым колынат да мыйым пушташ шоненат!—ача пытартыш кана уло шӱмжӧ дене ойла, умша гычын вӱр йӧршан шӱвыл варналтын лектеш. Ача вӱран шӱвылым Тайлан Миклай ӱмбак уло кертмыже дене шӱвал колта, шӱвыл Тайлан Миклай шӱргыш „пыз льоп" миен перна.

Тайлан Миклай тул семын ырен кая. Могай койдартыш. Вет Тайлан Миклай манме семын „рожын мӱшкыр" тудым мыскыла. Уло шыдыже лектешат, хромовый кемже дене колаш тӱналше айдемын вӱран шӱргыжым чумалеш, вӱр йылгыжше кемышкыже шинчеш, кемым йошкарта.

—Илышыч. Айдеме лийын кертын отыл, колет гынат покойник от лий!—шӱведен, вӱран шӱргыжым ӱштын, кычкыралят, урятник ден коктын мӧнгӧ велыш савырнен ошкылыч.

Шошо кече ойгырышыла койын онча, тудат пуйто айдеме колымым шижын. Шокшо, ласка йолжо дене ачам ырыкта, ала колымаш гыч утарынеже, ала пытартыш кана ласкан ырыктынеже.

Пушенге-шамыч шыпланен шогальыт, лышташтыштым тарваташ тоштдымыла койын шогат шошо мардежат ок пуал, лач пеледыш-шамыч гына тамлын ӱпшалтыт.

Ача йыр-ваш тӱслен ончале, а вара... вара шинчажым кумыш да курымлан малаш возо.

Тыге ен пашаш, империалистический сареш лунчыргышо енгын вӱржӧ коштмым чарныш.

Кресаньык-шамычын шӱмышт вургыжеш, шолшо вӱдла шолеш.

—Мемнан гайым тыге мыскылат. Уке, тиллан мучашым ышташ кӱлеш!—йорло шамыч шыдешт ойлат.

—Шалате, мом шогет, арам логар!..

П. Клюкинын сӱретше.

Ача деч посна кодшо Ивук ала мо нерген шонен шинча ыле, но уремыште лӱшкымӧ йӱк тудын шонымыжым кӱрльӧ.

—Ивук, адак ала мо шокта, ончал!—Ивукын аваже пелештыш.

Ивук окнаш ончалят чылт какарген-шемем кайыш.

Ялыш ошо-шамыч пуренныт улмаш, йыр-ваш лӱшкаш тӱналыныт. Теве иктe Крсгорий Настасийын ӱпшӧ шаланен, кидым шарен куржеш, уло кертмыж дене кычкыра.

Ӱмбакыже Ивук тыгай шучко сӱретым ончен кертын огыл, окнам „кроп" петырен. Ӧрмыж дене пӧрт мучко куршталтын. Ала кузе шинчажлан конга тӱкненат, конга шенгак шылын шогалын.

Аваже чыла умылыш, тудын вуйжо пӧрдаш тӱнгале: пуйто пӧрт унчыли вуя шога, але пеш чот йыр пӧрдеш.

Йӱк-йӱан чыла ялым авалтен. Темдыме ош салтак-шамыч кажне пӧртыштӧ оза лийыныт. Шергакан ӱзгарым шкаланышт оптеныт.

Ивукмытын пӧрт дек ныл тын тольыч. Иктыже, офицер вургемым чийыше шӧртньӧ погонан поручик, пӧртым санга йӱмачын ончале.

—Тиде шукшӱ пӧртыштӧ мо уло?—шке дечше йодо.

—Южгынам тыгай пӧртыштат доход лиеда,—вара уштарыш.

Кугу ошкыл дене капка дек лишеме, почешыже кум салтак-шамыч миийышт.

Поручик капкам чумалят, кудовечыш пурыш. Ик салтакын ошо ваштареш улмыжым викак палаш лиеш. Тудо лопка вачан, кукшӱ капан, нойышыла почеш кодын кая.

Поручик кудвечым ончале. Ваштарешыже—шукшӱ, пуста вита „мыйым ит тӱкӧ" маншыла коеш. Вита ӱмбалне чыве лӱдмыжӧ дене кыдетла.

—Господин поручик, тыште садак нимоат уке,—ик салтак ойлыш.

—Улыжым, укежым шке шинчем, тыланда могай сомыл!—поручик шыдешкен кычкырале. Вара ала мом шоналтен уштарыш:—Пеленем Хомков кодеш, а те каеда!

Кок салтак-шамыч кайышт. Кукшӱ капан, кумда вачан Хомков вуйжым рӱзалтыш, поручик почеш пӧртончык кӱзыш. Поручик омсам шупшыльо. Омса ыш почылт: куртньӧ кӧгӧн шыде пий дечат сай аралтыш улмаш. Поручик пеш чот шыдешкышат, шӱвыл вӱдым шыжыктен, „Отворяй, собачья морда"! —кычкырале. Ивук кычкырымым колын гынат, шыпак велэ лийын, а аважын ушыжо каенат, тарваныде киен. Поручик эше чот сырыш, уло вийже дене омсам чумале, омса адакат ыш почылт.

— Шалате, мом шогет, арам логар! — Хомковым кычкырале.

Хомков шыдыже дене „шолт" чумал колтыш, омса „шыдыр-годыр" шоктен кодо—кок йолге лектын возо. Хомков тунамак уло кертмыже ден поручикымын мушкындынеже, но кыдшымын кучыш. „Эше мый тыйым пытараш шуам" манын шоналтыш.

(Умбакыже лиеш).

ГРАНИЦЕ ВЕС ВЕЛНЕ

Фашист-шамыч дене сар тӱҥалме жапыште генерал Эль-Кампесино (шолаште) кресаньык ыле. Кызыт республиканский дивизийын пале командирже.

Фото Союзфото

Испанский калык Франко генераллан ок подчинятле

Кордовышто (мятежник-шамычын сеҥен налме территорийысе ола) пашазе-шамыч забастовкым увертареныт. Нуно зарплатым кӱзыкташ йодыныт.

Мятежник-шамычын властьше забастовко ыштыше шамычым арестоватлаш да фронтын ончыл линийышкыже колташ приказатлен.

Мятежник-шамычын сеҥен налме территорийлаште лекше фашистский газет-шамыч кече гыч кечыш калыкым Франко генералым колышташ ӱжын возат гынат, испан ола ден илаште Франкон режимже ваштареш недовольство кечын кушкеш.

Китайский ӱдрамаш-шамыч шке эрыкан родинышт верч кредалыт

Китайский ӱдрамаш-шамыч японский захватчик ваштареш кредалмаште активне участвоватлат. Уло эл мучко лӱмын корпус, с о ю з организоватлыме улыт, тушто ӱдрамаш-шамыч сар пашалан тунемыт. ӱдрамаш-шамыч сар пашам тунеммек вигак фронтыш каят. Кызыт фронтышто тӱжем дене ӱдрамаш-шамыч улыт. Нуно кредалмаште участвоватлат, тугак медицинский сестралан пашам ыштат.

Шке ялыштым аралыше ӱдрамаш „корпус обороны" уло.

Китай калыкын герой летчикше-шамыч

Японский захватчик-шамычын Китайыште сарым ыштыме жапыште китайский летчик-шамыч мучашдыме лӱддымылык да героизм улман шуко замечательный образец-шамычым ончыктеныт.

Нуно 29 апрельыште кугу воздушный кучедалмаш годым 8 японский бомбардировщик да 13 истребитель-шамычым шалатеныт. Тылзе эртымеҥге, 31 майыште Ханькоу денысе кучедалмашеш 12 японский истребитель ден 3 бомбардировщикым волтен колтеныт.

Кум летчик-шамыч Нагасаки, Фукуока, Сасебо ӱмбаке, моло вереат чоҥештеныт. Бомбо олмеш нуно японский калыклан сарын чынже нерген ойлышо листовко-шамычым кышкеныт.

Японский захватчик-шамыч у наступленийлан ямдылалтшашлан Янцзы эҥерыш 50 утла военный судашамычым шогалтылыныт. 3 июльышто китайский летчик-шамыч 3 военный корабльым пуртен колтеныт. Вес кечыжын, 4 июльышто утларак сеҥымаш лийын: Аньцина районышто нуно адак вич военный судам да вич самолетан авианосецым пуртен колтеныт.

Чыла нерген кужун

◆ 3 июльышто А. В. Косарев лӱмеш Центральный аэроклубын аэродромжо гыч (Тушино ола) летчица Е. М. Медникова йолташын пилотироватлыме „Г—22" самолет Лихоборы—Лошкоял—Икша станций—Лихоборы станций маршрут дене 100 километрым 36 минутат 22,6 секундышто чоҥештен. Тудо шагатыште 164,940 километр скорость дене каен.

Тиде чоҥештымаш дене Катя Медникова чехословацкий летчица М. Дубкован ыштыме рекордшым эртен, тудо тыгай кугу самолет денак шагатыште 143,850 километр скоростым ончыктен ыле.

◆ Орск оласе йоча-шамычлан (Оренбург область) зауральский рощышто чапле пионерский паркым почмо. Паркыште футболла модмо вер, физкультурный площадке, шуко модыш-шамыч улыт.

◆ Краматорск оласе Ворошилов лӱм 4 №-ан школышто тунемше-шамыч Красногорки ял воктен, Торец эҥер серыште гипс кийме верым муыныт. Гипс кийме келгыт 1 метр наре. Слойын кӱжгӱтшӧ 30—50 сантиметр.

◆ Гаварский коммерческий бассейныште (Франций) йӱштылмаште советский пловец Бойченко рекордым ончыктен. „Баттерфляй" стиль дене 200 метрым 2 м. 39,1 секунд жапыште ийын каен.

◆ Палыме американский летчик Говард Юз 2 июльышто Нью Йорк гыч кок моторан „Локхид 14" скоростной самолет дене кругосветный перелетым чоҥештен. Маршрутшо Нью-Йорк—Париж—Моско—Сибирь—Аляска, Канада гоч уэш Нью-Йоркыш пӧртылеш. Тудо кенета колышо Вилли Постын рекордшым сеҥаш шона.

Мемнан календарьна

2 гыч 12 июль марте

2 июльышто (1778 ийын) французский писатель да мыслитель Жан-Жак Руссо колен. (1712 ийын 28 июньышто шочын).

4 июльышто (1918 ийын) V-ше Всероссийский Совет - шамыч с'езд почылтын.

5 июльышто (1857 ийын) Клара Цеткин шочын.

7 июльышто (1535 ийын) английский коммунист-утопист Томас Морым казнитленыт (шочын 1478 ийын 7 февральыште).

8 июльышто (1838 ийын) Германийысе дирижабль конструктор Фердинанд Цеппелин шочын. 1917 ийыште колен.

9 июльышто (1937 ийын) СССР ЦИК „СССР Верховный Советыш сайлыме нерген Положенийым" утвердитлен.

11 июльышто (1920 ийын) Йошкар Армий Минск олаш пурен. Советский Белоруссийым ош поляк-шамыч деч утарен.

Тӱҥалтыш школым чыла предмет дене отличне тунем пытарыше-шамыч (шола гыч пурлашке) Пирогова Лариса ден Пирогова Аля („Восход" колхоз, Кужеҥер район).

Фото Овечкинын.

КАГАЗЫН ИСТОРИИЖЕ ГЫЧ

Пеш ожно кагаз уке улмаш. Тунам еҥ-шамыч кугу кӱеш, кӱ курык пырдыжеш возгаленыт. Тиде возымым лудашлан лийын еҥ-шамычлан пеш торашке кошташ логалын. Вет скалам почто дене от колто.

Кӱеш, кӱ курык пырдыжеш, пушеҥгеш возгалаш й ӧ н а н огыл улмаш. Садланак еҥ-шамыч шун плиткаш возаш тӱҥалыныт. Но тыгай плитка кагура улмыжлан верчын пеш вашке пудырген. Древний римлян-шамыч серашлан слонын лужым кучылтыныт. Но тудо пеш шергакан улмаш. Грек - шамыч шыште дене велыме изи пу огаш сереныт. Тыште шыште вашке ӱштылалтын, тыште ӱмбалсе значек-шамыч вашке пытеныт.

Древний да кыдалаш курымышто эн сай возышаш ӱзгаран папирус ден пергамент шотлалтын. Папирусым кӧ шонен луктын, эн первой кушто кучылташ тӱҥалыныт—але маргеэт огыт пале. Папирус—тростниковый растений. Тудо Нил разливысе шинчыше куп вӱдеш кушкын. Южгынам напирус 5-7 метр кужытан лийын. Тиде растенийын вуртыжо гыч письменный материалым ыштеныт.

Папирус дене пырля пергаментым (тошто годсо кагаз олмеш кучылтмо вычкыж коваште) кучылташ тӱҥалыныт. Тудо—папирус деч пеҥгыде материал. Тудым налаш Египетыш шумеш кошташ ок кӱл улмаш. Пергаментым шорык, каза, тага презе-шамычын ковашташт гыч ыштеныт. Коваште гыч межым нӱжмек, коям, шылым эрыктымек тудын кӱжгытшым кок-кум ужашлан шеледеныт. Пергамент кагаз гане вычкыж лийын. Южгынам тудым кӱрен, нарынче, шеме, моло тӱрлӧ чия денат чиялтеныт.

Тидын деч вара чын кагаз лектын. Китайыште мемнан эра деч ончычсо кокымшо курымыштак кагазым ы ш т е н ы т. VII—VIII курымлаште японецшамыч тудым ышташ тунемыныт, Европышто кагаз ыштымын секретшым XI—XII курымышто гына паленыт.

Первой кагаз ыштыме фабрикым Германийын Равенсбург олаште 1290 ийыште ыштыме. Тидын деч вара кагаз Европейский мир мучко шарлен.

Кагаз гыч книгам да тетрадьым гына велэ огыл, шӧр, шӧр ӱмбал опташ атым ыштат. Америкыште гын, кагаз гыч водопровод трубам, пӱан оравам, леведышым, автомобильлан шиным, бочкым, цемент опташ мешакым, платьым, салфеткым, простыням да сорта рӱдым, молымат ыштат.

А. Горобова

„Колхозные ребята" газет гыч.

Шкенан районнам тунемаш каена

Кызыт мемнан кеҥеж каникул. Южо йочашт лагерьлаште, санаторийлаште, моло верեат канат. Но шуко йоча - шамыч мӧҥгешышт кодыныт. Теве ме „Юледӱр" колхозысо пионер-шамыч кеҥеж жапым мӧҥгыштат веселан эртарена. Эн первояк, ме шкенан районнам тунемаш каена. Тиде походым мый шкеак вуйлаташ тӱҥалам. Походлан ме ямде улына: кочкышым, тӱрлӧ ӱзгарым, дневникым ямдыленна. Поход годым шкенан районышто улшо шукш копшаҥге, шудо, пеледыш-шамыч дене гербарийым ыштена, тӱрлӧ тӱсан кӱ шамычым погена.

Экскурсий дене Йошкар-Олашке каена. Тушто типографийыш, музейыш, заводлашке коштена.

Загайнов Васлий.

Роҥго район, Кужмарий ялсовет, „Юледӱр" колхоз.

ЙОЧА-ШАМЫЧЛАН У КНИГА

А. Бондин. „Моя школа". Детиздат. 1938 ий. Тираж 25.300 экз. Акше 3 теҥгеат 75 ыр.

Тиде книгаште писатель шкенжын йоча годсыжым, революций деч ончычсо школ, заводысо да кӱртнӧ рудникысе пашазе - шамычын илышышт нерген воза.

Леняя ачаже заводышто паша ыштымыже годымак, а изиш варарак аважат коленыт. Ленян кок изаже улмаш. Иктыжым кугыжан армийыш налыныт, весыже Леням куштен кертдымылан лийын, „уто логар" манын приютыш пуа. Тунам приютышто илаш пеш неле лийын. Йоча-шамыч шужен, кушкетлыл пытышан, лавран коштыныт. Изиш титак паша ыштымыланат нуным надзирательница ден воспитательница-шамыч наказатленыт.

Приют деч вара Леня олесе школыш толын. Но тыштат илышыже куштылемын огыл. Кеҥеж каникул жап годым Леня шкаланже вургемым, к н и г а м налаш изиш оксам лукташлан заводыш паша ышташ пурен. Заводышто суткаште луаткок час пашам ыштен. Паша ыштымыжла 20 ыр оксам налын.

Ик кана рудникысе пашазе-шамыч йӧсын илымыштлан верчын бунтоватленыт, тунам земский начальникым кыреныт. Садланак кугыжан правительстве карательный отрядым ӱжыктен. Тунам полицийын пашазее-шамычым пеш чот орландарымыжым йоча раш ужын. Пашазе-шамычым розго дене кыреныт.

Тиде Ленялан школым тунем пытарашыже логалын о ыл. Тудо тунеммашым кудалтен, постоянне паша ышташ заводыш каен.

МЕМНАН АДРЕС: Йошкар-Ола, Марий АССР, Совет пӧрт, 25-ше №-ан пӧлем, „Ямде лий" редакций. Телефон: Совет пӧртын коммутаторжо, 82-шо №.

Ответственный редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

Упол. Марлита № А—630. Йошкар-Ола Маргосиздатын 1-ше типографийже.